

Наталя Торчевська,
науковий співробітник лабораторії професійної
кар'єри Інституту професійно-технічної освіти НАПН
України, кандидат педагогічних наук

ПОНЯТТЯ «КОУЧИНГ» У КОНТЕКСТІ ПОБУДОВИ Й РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ

В умовах сучасної ринкової економіки нагальним завданням професійної освіти є підготовка висококваліфікованих робітників, здатних спрогнозувати свою професійну діяльність, розкрити особистісний потенціал, свідомо програвати складні ситуації майбутньої професії, знаходити шляхи їх розв'язання тощо. На наше переконання, ефективність такої підготовки уможливлується завдяки коучингу. Зокрема важливого значення набуває коучинг як допомога, наставництво педагогічними працівниками учням ПТНЗ у питаннях планування, побудови і реалізації професійної кар'єри.

Насамперед вважаємо за доцільне конкретизувати поняття «коучинг» прагнучи уникнення недоречностей у ході висвітлення проблеми побудови і реалізації професійної кар'єри учнів закладів профтехосвіти. У сучасних виданнях з професійної педагогіки (О. В. Бородієнко, О. С. Проценко, В. О. Радкевич та ін.), а також навчально-методичних працях зарубіжних учених (М. Дауні, W. T. Gallwey, Leonard T. та ін.) коучинг розглядається, здебільшого, для покращення результатів навчально-пізнавальної діяльності учнівської молоді, оновлення підходів до організації навчально-виховного процесу в ПТНЗ. Проілюструємо зазначене вище на конкретних прикладах. Так, за О. В. Бородієнко, В. О. Радкевич, можливості «коучингу» розглядаються у налагодженні взаємодії «педагог-учень» (для підвищення рівня мотивації учнів до професійного навчання, активізації їхнього саморозвитку та відповідальності); «методист-педагог професійного навчання»; «керівник професійно-технічного навчального закладу – педагоги»; «методист навчально-методичного центру ПТО – методист ПТНЗ» [4]. О. С. Проценко коучинг у системі професійно-технічної освіти тлумачить як інструмент розвитку особистості, яка готова через професійний саморозвиток стверджуватися в суспільстві та планувати своє життя з урахуванням успішної професійної діяльності. На думку науковця, коуч-технології у процесі підготовки робітників високого рівня кваліфікації в закладах освіти системи ПТО дадуть змогу розширити межі класичної професійної підготовки через систему знань, умінь, навичок, сформувавши професійні та соціальні мотиви учнів, підштовхнуть їх до створення та успішної реалізації свого життєвого плану з урахуванням соціальних і виробничих змін [3, с. 333].

Останнім часом з'являються праці, присвячені різним аспектам коучингу. Разом з тим, комплексного дослідження, що вивчає коучинг у контексті планування, побудови й реалізації професійної кар'єри учнями

закладів профтехосвіти нами не виявлено. Спробуємо розглянути складові коучингу в рамках нашої наукової розвідки.

Акцентуємо увагу, що сучасне розуміння коучингу є тотожним з усім добре відомим, поширеним ще в ХХ ст., поняттям «наставництво». Наприклад, О.В. Аніщенко розглядає наставництво як довготривалий, поетапний, цілеспрямований процес розвитку і становлення особистості кваліфікованого робітника, його світогляду, духовності, такий, що сприяє його професійній адаптації, посиленню мотивації до обраної спеціальності і професійного становлення [1, с. 267]. Отже, сучасне розуміння наставництва дотичне до тлумачення «коучинг», оскільки обидва визначення охоплюють процес взаємодії педагога та учня у довірливих відносинах, шляхом підтримки учня, вміннях правильно розв'язувати поставлені питання, що й є головною метою такої взаємодії. Водночас, головною різницею між наставником і коучем є те, що коуч втручається у переконання учня, а робота наставника з учнем завжди довірливі.

Перш за все, слід наголосити, що поняття «коучинг» у професійній освіті є міждисциплінарним, оскільки ґрунтується на досягненнях в галузі педагогіки, психології, економіки, ергономіки, фізіології, соціології та інших наук, а отже, вважаємо правомірним розглядати його на основі міждисциплінарного підходу. Розглянемо деякі з цих аспектів (див. табл. 1).

Таблиця 1

Аспекти коучингу та їх зміст у контексті побудови й реалізації професійної кар'єри

Аспект	Зміст
Педагогічний	<ul style="list-style-type: none"> – охоплює професійне навчання (як адаптацію до оволодіння робітничою професією, здобуття системи професійних знань, умінь та навичок важливих у реалізації професійної кар'єри; – передбачає професійно-спрямований зміст освіти; – постановка кар'єрних цілей; – постійний пошук обґрунтованих відповідей щодо розвитку подальшої власної професійної кар'єри; – пошук і застосування ефективних інструментів відповідно до поставлених професійних цілей тощо.
Психологічний	необхідно розглядати, виходячи із категорій «кар'єрні очікування», «професійне становлення», «професійна кар'єра», «професійний потенціал», «професійний вибір», «параметри особистісної зрілості», «життєве самовизначення», «професійні наміри», «професійна самореалізація», «психолого-професійна зрілість», «професійне мислення» тощо.
Ергономічний	організація робочих місць, трудових рухів, дій, всієї трудової діяльності, наукова організація праці

Соціологічний	<p>– визначення «коуч» у контексті виробничих відносин у трудовій діяльності у колективі, що впливають на професійне становлення майбутнього кваліфікованого робітника, трудову і технологічну дисципліну до виконання правил якої учні закладів професійно-технічної освіти мають навчитися дотримуватися у процесі професійного навчання;</p> <p>– передбачає роботу педагога з метою діагностики, корекції та реабілітації особистісних порушень у підлітковому віці, профілактиці негативних явищ у навчально-виховному середовищі тощо.</p>
---------------	--

Список використаних джерел:

1. Анищенко Е.В. Академик С.Я. Батышев о наставничестве в профессионально-техническом образовании / Е.В. Анищенко // Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи: зб. наук. праць. – 2013. – Вип. 7. – С. 266-273.
2. Коучинг в обучении: практические методы и техники / Э. Парслоу, М. Рэй. – СПб.: Питер, 2003. – 204 с.
3. Проценко О.П. Коуч-технології у формуванні життєвої компетентності учнів професійно-технічних навчальних закладів / О.С. Проценко // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. – 2013. – Вип. 29. – С. 330-334.
4. Радкевич В. Коучинг як інноваційна педагогічна технологія / В. Радкевич, О. Бородієнко // Професійно-технічна освіта. – 2016. – № 3. – С. 45-48.